

nad sedemdeset let robije. V imenu republike! In sodnik Dickmann sodi v imenu republike lačne delavce, v srcu pa poje hosano kajzerju in nemški šlahti! Republika ga je ohranila do zadnjega paragrafa. Hoch, eure Majestät!

V tem romanu je Ottwalt s čudovito preprostostjo združil v sodniku Dickmannu človeka in predstavnika nemškega meščanstva, ki se z vso silo bori proti vsemu, karkoli bi bilo nevarno zanj in njemu enakim. Dickmann se ne muči z vprašanji o vzrokih bede in nezadovoljstva ... Čemu? On je le zapisan paragraf, trd, nem, neizprosni. V njem se bori slutnja novega, nastajajočega človeka, in mnogokrat zapada silnemu notranjemu boju: ta novi, popolnejši človek se bori s staro miselnostjo. In v Dickmannu podleže. Paragraf! Avtoriteta! Kazen! Pade in se ne more premakniti s piedestala nazorov svojega kroga, ki ne vidi čez tangento svoje kaste niti za ped daleč. Tudi Dickmann postane z vsem svojim bistvom delec te justične mašinerije in njegova patriarhalna oholost postaja bolj in bolj brezčutna kakor paragraf. Dickmann sodi: sedem mesecev, dve leti, deset let ... Pa ne vidi niti ene same nemške celice. In ko leže zvečer v svojo posteljo, da se od vseh sodb, ki jih je v teku dneva izrekel, pravično spočije v zavesti, da je storil svojo veliko dolžnost, leži na slamnjačah 45.000 kaznencev v nemških zaporih. Ne morejo spati. Čujejo korake stražarjev. Ne morejo zaspiti, zakaj v srcu je krvava misel: zakaj imenujejo bedo zločin?! Matere mislijo na svoje sinove, sestre na brate, žene na svoje može ... 45.000! In na tisoče nemških sodnikov se zadovoljno ozira po temni, udobni spalnici, dokler ne zaspi. Dobro spi. Njihova vest je čista!!!

Psihološki moment tega tipičnega predstavnika božanskega nemštva je globoko zajet v premnogih situacijah njegovega življenja. Prav gotovo je to roman, ki je po svoji sodobni in pereči vsebini silno poglobljen v vse najbolj žgoče odtenke te kritične dobe in ni nič čudnega, če je žel toliko uspehov. Vsekakor pa sijajen primer, da nista samo lakota in beda snov za socialne romane in da ni samo delavec edini motiv za socialnega pisatelja, kakor nekateri naši „socialni“ kritiki mislijo in pišejo.

T. Seliškar.

Janez Rožencvet: Pravljičice. Podobe narisal M. Bambič. 1932. Založila Družba sv. Mohorja v Celju.

Čas radija, tonfilmov in električnih dinamostrojov je današnji mladini odpihnil mnogo idiličnega gledanja starih babic na svet in na stvari okrog sebe. Mladina našega časa skoraj ne more več verovati obenem v verodostojnost vil in modernih pilotov, v začarane gradove in moderne konstrukcije nebotačnikov in železobetonskih mostov, v srebrna jezera, dobre prince in princeske pa v tako zvani prazni lonec. Marsikaj starega je padlo. Resnica je, da želi otrok svoji fantaziji zmerom novega odtoka in naj ga najde potem že, kjerkoli hoče. Zato je pač jasno, da je treba tudi pravljico umetnost spraviti v sklad z novimi razgledi in potrebami, če hočemo, da ne bo capljala za življenjem s koraki malega gozdnega škrata.

Rožencvet je močno začutil usodo današnjega dne, vendar se še ni čisto otrešel duševnosti starega sveta. Na preperelo platno tradicije je naslikal nekaj modernih motivov, zaradi česar delajo te pravljice (12) bolj ali manj sodoben vtis ter so se lepo približale fantaziji mladega človeka. Pohvaliti moram drznost, da se je pisatelj, pri nas menda prvi, upal uvesti v pravljico „tvegano“ socialno noto. Prikrit ironični humor, zdrava življenjska fantazija in smisel za

stvarjen jezik dajejo tem pravlјicam prosto pot do otroka, čeprav je to šele prvi poskus. Najboljše izmed pravlјic so: Marko, ki je z ušeli strigel, Zmaj v Žabji vasi, Boncar, Vreča, lonec in ponev. Te bi tudi ne bile v sramoto kaki čitanki. Pogrešam pa v pravlјicah izdelanega modernega mitološkega sveta, ki bi moral biti vzet iz osnov novega časa.

Bambičeve ilustracije so le ponesrečeno igrakkanje.

Stanko Janež.

GLEDALIŠKI PREGLED

Drama. *Carjevič Aleksej*. — Evangelist individualizma D. S. Merežkovskij si je izbral kot primer osebnosti tudi ruskega carja Petra in tudi tega obdal z mistiko svoje ničeјanske religije. Kljub temu pa moramo priznati avtorju, da je v tragediji o carjeviču Alekseju umetnik, da je skoraj neopazen v svojem delu.

V ospredje je postavil carjeviča, njegovo doživetje očetove osebnosti in njuno tragično nasprotstvo, ki se konča z vdano smrtjo šibkejšega. Čeprav se kult silovite osebnosti povzdiguje tudi tu do prav nečloveških višin, je vendar sinova žrtev popolnoma pristna in uverjajoča. Problem miljeja je pa na škodo snovi rešen zelo enostransko, asketično, Rusijo predstavljajo nesorazmerno Marja, Dokukin in dekla Jevfrosinja, dočim so vse ostale osebe dvor ali nepomemben privesek Petra. Tako ne čutimo prav sveta, za katerega se Peter dela odgovornega, in on ni več glavna oseba. Na isti točki pa tudi drama bistveno ni več zgodovinska: Petrova osebnost je kljub vsemu zločinska in ne zgolj barbarska ali demonična.

Režiser Ciril Debevec je vlil v predstavo enoten ton avtorju sorodne mističnosti, ki sicer na nekih mestih Jevfrosinje ne učinkuje, a delo vendar obdrži kot celoto in je bila to brez dvoma ena najbolj izdelanih uprizoritev v sezoni. *Debevec* je močno podal tudi carjevega zdravnika Blumentrosta. Z njim se je sorodno uveljavil *Cesar-Kikin*.

Po njuni zaslugi se je najbolj posrečila sedma slika, kjer se končno spoznata carjevič in njegov oče. Igra *Jana* in *Levarja* je v teh vlogah dosegla višek, kakršnega smo v njunih prejšnjih prizorih pričakovali. Šteti moram med te tudi najbolj burne, kjer se izražata Petrov grozni značaj in prečudna sinova odvisnost. Pri *Levarju* bi si želel le naravnejših stopnjevanj v silovitosti zaradi sicer neumljive poznejše sinove vdanosti — kontakta. Prav dobro je bil podan dvor, posebno strah pred carjem. Poudarila ga je s svojim nastopom *Marija Vera*-carica Marfa v družbi Petrove sestre kot njegove načelne nasprotnice. To vlogo je zadovoljivo igrala *Medvedova* in bi jo režija smela bolj poudariti, kolikor je vsebinsko v zvezi z zdravnikovo. Dvorjanike so zmerno in skladno podali *Skrbinšek*, *Drenovec*, *Rakarjeva*, *German*, *Sancin*, ostale manjše vloge *Potokar* (sel), *Plut* (duhovnik), *Gregorin*, *Bratina* in *Murgelj*. Zelo težavni vlogi sta *Lipahov* pisar Dubokin, kjer dolgi, čeprav dobro zasnovani govor ne more nadomestiti zgodovinske dispozicije, a je bil *Lipah* glasovno zelo primeren. Enako je bila Jevfrosinja *Boltarjeve* v podrobnostih prav dobra, čeprav je močno podrejena oseba. Vsem sodelujočim je bilo občinstvo s kritiki vred po pravici hvaležno za toliko uspešnega truda.

Veseli vinograd. — K. Zuckmayer je v svoji igri napleskal živo viničarijo. „Veseli vinograd“ je naturalistična ljudska igra — ki ni za ljudstvo. (Kam